

Nr 22.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av äldre rättegångsbalken å rättegången vid krigsdomstol m. m.

Genom en den 28 februari 1947 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 99, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) Lag

om fortsatt tillämpning av äldre rättegångsbalken å rättegången vid krigsdomstol.

Härigenom förordnas som följer.

Vad i lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes är stadgat angående tillämpning av bestämmelserna om rättegång vid allmän domstol och sådant som äger samband därmed skall, utan hinder av lagen den 20 december 1946 (nr 804) om införande av nya rättegångsbalken och övriga med anledning av dess ikraftträdande givna bestämmelser, alltjämt avse äldre rättegångsbalken och eljest i äldre lag eller författning meddelade föreskrifter.

Såvitt angår bevisningen, skola dock i tillämpliga delar gälla 35—40 kap. nya rättegångsbalken tillika med vad därom i anledning av nämnda bestämmelser eljest är i lag eller författning föreskrivet, där ej krigsrätt meddelat slutligt utslag i målet före den 1 januari 1948 eller målet före nämnda dag upptagits omedelbart av krigsöverdomstol.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter som finnas erforderliga med anledning av denna lag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948.

2) L a g

om fortsatt tillämpning av äldre rättegångsbalken i mål och ärenden som skola upptagas av konsularrätt eller konsulardomare.

Härigenom förordnas som följer.

Vad i lagen den 5 juni 1909 (nr 45) om konsularjurisdiktion är stadgat angående tillämpning av svensk lag med avseende å förfarandet i mål och ärenden, som skola upptagas av konsularrätt eller konsulardomare, skall, utan hinder av lagen den 20 december 1946 (nr 804) om införande av nya rättegångsbalken och övriga med anledning av dess ikraftträdande givna bestämmelser, alltjämt avse äldre rättegångsbalken och eljest i äldre lag eller författning meddelade föreskrifter.

Såvitt angår bevisningen, skola dock i tillämpliga delar gälla 35—40 kap. nya rättegångsbalken tillika med vad därom i anledning av nämnda bestämmelser eljest är i lag eller författning föreskrivet, där ej målet eller ärendet slutligen avgjorts av konsularrätten eller konsulardomaren före den 1 januari 1948.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter som finnas erforderliga med anledning av denna lag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948.

I fråga om de skäl som anförts till stöd för förslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 20 december 1946 (nr 804) utfärdade lagen om införande av nya rättegångsbalken skall denna balk träda i kraft den 1 januari 1948. Om ej annat föreskrives, kommer nya rättegångsbalkens ikraftträdande att innebära, att den nya rättegångsordningen blir i stort sett tillämplig även i fråga om rättegången vid krigsdomstolarna.

En tillämpning av den nya rättegångsordningen i mål vid krigsdomstol förutsätter omarbetning av de bestämmelser som nu reglera förfarandet i dessa mål. I sitt den 17 mars 1944 avgivna betänkande med förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. (SOU 1944: 9 och 10) har processlagberedningen också framlagt förslag till lag angående ändring i vissa delar av krigsdomstolslagen m. m. Över detta förslag, som berör ett stort antal lagrum och även i övrigt är av genomgripande natur, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 april 1944 inhämtats lagrådets yttrande. Lagrådet avgav yttrande över förslaget den 1 september 1944.

I skrivelse den 14 april 1945, nr 134, har riksdagen hemställt att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid samt för riksdagen snarast möjligt framlägga förslag, som därav kunde föranledas. I anledning av riksdagens skrivelse har inom justitiedepartementet verkställts utredning av frågan, och ett betänkande angående revision av det militära rättegångsväsendet (SOU 1946: 91) har framlagts.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har i propositionen uttalat, att det vore hans avsikt att på grundval av sistnämnda utredning

låta utarbета förslag till lagstiftning i ämnet. Arbetet på denna lagstiftning borde omedelbart igångsättas och bedrivas på sådant sätt att den kunde träda i kraft den 1 januari 1949 eller samtidigt med den nya militära strafflagstiftning, varom förslag redan förelåge. Departementschefen har vidare anført bland annat följande.

»Med den tillämnade överflyttningen av den militära rättsskipningen å de allmänna domstolarna har frågan om en omgestaltning av gällande lagstiftning angående rättegången vid krigsdomstolarna kommit i annat läge än tidigare. Starka praktiska skäl tala för att rättegångsförfarandet vid krigsdomstolarna under den korta tiden från nya rättegångsbalkens ikraftträdande och till överflyttningen av den militära rättsskipningen å de allmänna domstolarna får i stort sett förbli oförändrat.

För nu angivna ändamål torde erfordras, att de stadganden i krigsdomstolslagen, som avse tillämpning av bestämmelserna om rättegången vid allmän domstol och sådant som äger samband därmed, förklaras skola, utan hinder av lagen om införande av nya rättegångsbalken och övriga med anledning av dess ikraftträdande givna bestämmelser, alltjämt avse äldre rättegångsbalken och eljest i äldre lag eller författning meddelade föreskrifter. Såsom exempel på lagstiftning — utom den rent processuella — som ändrats med anledning av nya rättegångsbalken men där äldre bestämmelser likväl tills vidare skulle komma att gälla i krigsrättsmål, må nämnas vissa föreskrifter i 4 och 5 kap. strafflagen, lagen om ungdomsfängelse, lagen om särskild förundersökning i brottmål samt lagstiftningen om sinnesundersökning, om blodundersökning i brottmål och om verkställighet av domstols dom eller beslut (jfr även vad i det följande sägs om lagen angående högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar).

Genom det föreslagna stadgandet uteslutes givetvis icke den anpassning av förfarandet till den nya rättegångsordningen som låter sig genomföra redan inom ramen för nu gällande lagstiftning. Tvärtom bör, liksom i fråga om rättegången vid de allmänna domstolarna, en sådan anpassning såvitt möjligt eftersträvas. Ej heller torde regeln, att äldre rättegångsordning skall tillämpas, böra göras undantagslös. Genom nya rättegångsbalkens ikraftträdande komma reglerna angående bevisning i rättegång att undergå en i vissa hänseenden genomgripande förändring. Främst må erinras, att reformen innebär avskaffande av vittnesjäven och genomförandet fullt ut av fri bevisprövning. Uppenbarligen skulle det framstå som otillfredsställande, om vid krigsdomstol i dessa hänseenden skulle gälla andra regler än som tillämpas vid de allmänna domstolarna. Enligt 12 § lagen om införande av nya rättegångsbalken skall mål vari rättegång inletts före nya rättegångsbalkens ikraftträdande behandlas enligt äldre lag. Om målet vid tiden för ikraftträdandet är anhängigt vid underrätt, skola dock de nya bevisreglerna iakttagas såväl vid den fortsatta handläggningen i underrätten som senare i överrätt, där för övrigt nya rättegångsbalken i sin helhet skall lända till efterrättelse. I viss anslutning till vad sålunda stadgats torde den nya bevisrätten böra göras tillämplig även vid krigsdomstol, där ej krigsrätt meddelat slutligt utslag i målet före den 1 januari 1948 eller målet före nämnda dag upptagits omedelbart av krigsöverdomstol. Härav följer att, i motsats till den prin-

cip som tillämpats beträffande de allmänna domstolarna, fri bevisprövning i viss utsträckning medgives vid överrätt utan att samtidigt den nya ordningen även i övrigt införes. Detta synes vara en mindre olägenhet än att alltjämt tillämpa nuvarande bevissystem. — — —

Det kunde ifrågasättas att utvidga tillämpningen av nya rättegångsbalken till vissa andra bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med vad som ägt rum beträffande underrättsförfarandet i förut omnämnda äldre mål vid allmän domstol. En sådan utvidgning skulle dock, såsom framgår av processlagberedningens förslag till ändringar i krigsdomstolslagen, föranleda vissa ganska omfattande ändringar i denna lagstiftning och synes med hänsyn härtill icke böra genomföras. — — —

Med hänsyn till svårigheten att överblicka alla konsekvenser av den provisoriska lagstiftning som jag i det föregående förordat torde det vara önskvärt, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att meddela de närmare föreskrifter med avseende å rättegången vid krigsdomstol och vad därmed äger samband som finnas erforderliga med anledning av den provisoriska lagstiftningen.»

I propositionen har även behandlats frågan om konsularprocessens gestaltning efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande. Numera utövas svensk konsularjurisdiktion — enligt lagen den 5 juni 1909 om konsularjurisdiktion — endast i Egypten, och konsulardomstolen där skall upphöra den 15 oktober 1949. Med hänsyn härtill har det icke ansetts erforderligt att anpassa konsularprocessen till nya rättegångsbalkens system. I stället föreslås i propositionen, att beträffande mål vid konsulardomstol meddelas enahanda föreskrifter om fortsatt tillämpning av äldre lag som förordats med avseende å mål vid krigsdomstol.

Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Utskottet. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 99, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 april 1947.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Schlyter, Westman, Ahlkvist,* Ekströmer,* Lindblom och Löthner, fru Sjöström-Bengtsson samt herr William Ohlsson;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Gezelius, Werner, Olsson i Mellerud, Landgren, Osterman* och Sundström i Vikmanshyttan samt fröken Öberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.